

Koenraad Tincl

UDSJUEN

LANNOO

‘Een overzichtstentoonstelling?
Nu al? Ik ben pas vijfentachtig!’

DAVID VAN REYBROUCK

8

Koenraad Tinel roert
in de oersoep

KURT SNOEKX

16

‘Hier zijn gedurig mythes
bezig, rondom ons’

Een gesprek met Koenraad Tinel

KURT SNOEKX

24

In het licht van de dag

KOEN VAN SYNGHEL

68

DE GOEDE UDSJUN
Een Jakoetenverhaal
uit Siberië

122

‘Een overzichts-
tentoonstelling?
Nu al? Ik ben pas
vijfentachtig!’

DAVID VAN REYBROUCK

‘Ze doet niks!’ lacht Koenraad Tinel wanneer ik via de achterdeur de keuken binnenkom. Hoe vaak kwam ik hier al over de vloer bij hem in het Pajottenland? Aan mijn voeten stuift dit keer een vers kluwen van vacht, oren en pure blijdschap. ‘Ze is nog maar zes maanden oud. Ze is nog *vree* wild en vol energie.’ Volgens die definitie is Koenraad Tinel ook naar schatting zo’n zes maanden oud. De burgerlijke stand houdt het echter op vijftientachtig dit jaar.

We lopen de trap op, laverend tussen een hond die bergop slalomt tussen onze benen, en laten ons in de zetels bij de haard vallen. De jongste aanwinst verwacht vervolgens mijn ledematen met de Himalaya en doet verwoede pogingen om de top te bereiken, zijnde mijn hoofd. Koenraad schatert. ‘Allez, kom hier. Ik heb wel vijftig honden gehad in mijn leven. Ge moet ze opleiden. Niet hard, maar wel streng, anders is er geen zeggen aan.’ Het beest krijgt een tik op zijn snuit, schrikt op en staart vervolgens minutenlang smoorverliefd naar Tinel, zonder dat ze durft te kwispelen.

‘Een overzichtstentoonstelling? Nu al?’ Hij reageert gespeeld verontwaardigd op mijn vraag. ‘Maar ik ben pas vijftientachtig!’ Nu ja, een grote expo op drie locaties in zijn geboortestad Gent, waaronder de magnifieke Sint-Jacobskerk zelf, dat doet toch aan een retrospectieve denken? Tinel is tenslotte geboren en getogen in Gent, als tiener speelde hij al orgel in verschillende kerken, gregoriaanse missen, waarvoor de pastoors hem vergoedden met een *dreupel* en een sigaar. Dan lijkt deze retour naar Gent toch op een cirkel die rond is?

‘Nee, jong, op een paar oudere stukken na ga ik gewoon werken van de laatste twee, drie jaar tonen. Het is mijn beste werk dat ik ooit gemaakt heb, denk ik, maar *bon*, dat denk ik altijd als ik met iets nieuws bezig ben. Ik blijf zoeken. Elke dag word ik wakker met de vraag: wat ga ik doen vandaag? Wat ga ik maken? Ik zit echt niet te wachten op *dien* met zijn zeis. Ik blijf vechten om goed werk te maken.’

De paar oudere sculpturen zijn telkens sleutelwerken in zijn ontwikkeling. *Prima Mater I* staat erbij. Het beeld dateert uit 1996, maar het was geen liefde op het eerste gezicht. Tinel had het in eerste instantie weggegooid, bij ‘de grote hoop’, want naast beeldhouwer is hij ook beeldenstormer: weinig overleeft zijn woede. Maar nadat het twee weken in de modder en de regen had gelegen, raapte hij het opnieuw op. Het was kapot en half verrot, maar net dát had het deugd gedaan: het was beginnen te leven. ‘Ik haalde het weer binnen, bond er doeken rond.’ Zo ging het een paar keer heen en weer, tussen wegwerpen en verzorgen, tot Tinel het twee dunne pootjes gaf waaraan hij het kon ophangen. Zijn zoektocht naar gebalde, bungelende beelden was begonnen.

Er komt eten op tafel. Zalm, ham, kaas en brood. Koenraad gooit een paar blokken op het vuur. De hond weet niet waar gekeken – vuur of vlees, het is om gek van te worden als je beide nog maar zes maanden kent. Maar de vleeswaren winnen het van de vonkenregen, uiteraard. Koenraad staat op en stuurt het beest naar de keuken ‘anders hebben we straks geen hesp meer’.

Toen ik Tinel vijftien jaar geleden leerde kennen, was hij bijna louter met ijzer bezig. Ik zag hem boten lassen uit staalplaat en heupen kloppen uit ijzer. Af en toe kwam er een reep jute of een kwak plaaster bij kijken, materialen die hij met de bunsenbrander tot leven wekte. Zwartgeblakerde ribbenkasten herinner ik mij, ingezwachtelde schedels, berookte vormen tussen metaal en miserie. Nu is hij helemaal in de ban van gips.

‘Ik moet kunnen opbouwen. Beelden maken door materie weg te halen, dat kan ik niet. Hout en steen? Met hout maak ik mijn haard aan en steen heb ik geprobeerd. Prachtige blokken had ik, maar wat ik er ook mee deed, ik maakte het kapot. Plaaster is zo onderschat, terwijl het een geweldig materiaal is. Je kunt er echt alles mee doen, als je maar rap bent, anders wordt het hard. Het dwingt je om snel en geconcentreerd te werken.’

Voor Tinel is beeldhouwen in gips zoiets als tekenen in 3D. De afgelopen jaren heb ik hem talloze malen zien tekenen, op klein formaat, op groot formaat en op monumentaal formaat. Ik heb hem op theaterpodia in enkele minuten live zien tekenen, ik heb hem de hele Bühne zien bekladden bij *Larf* van zijn grote vriend Josse De Pauw. Snel, vlug, scherp, raak. Zijn handen bewegen nog steeds geestdriftig als hij erover vertelt. Als je goed kijkt, zie je het: zijn vingers zitten onder de inkt.

Hij neemt me mee naar de tekenkamer. Op de grond liggen de schetsen te drogen die hij vanmorgen heeft gekladderd. Hier was het dat hij enkele jaren geleden op een paar weken tijd de meer dan driehonderd tekeningen schilderde over zijn verdrongen kinderjaren in nazi-Duitsland: het boek *Scheisseimer* was het resultaat. De glazen potten met donker water, zwart water en pikzwart water staan er nog steeds, de spatten en de striemen zijn enkel toegenomen. Stilaan wordt dit een volledig zwarte kamer. Hier was het ook dat ik op een goeie dag, tijdens een middagfeestje, zag hoe een van zijn honden lag te jongen. Samen met enkele kinderen hurkte ik rond de mand waar het allemaal gebeurde. En terwijl de natte, jonge hondjes in blinkende vliezen in het leven rolden, zag ik door het raam hoe Koenraad een vriendin, een vroegere studente met weelderig blond haar, in zijn armen droeg. Ze was gaan paardrijden

met een van zijn merries en had een val gemaakt. Tinel droeg haar naar binnen, een omgekeerde piëta, als was ze een beeld dat in de regen had gelegen en verzorgd en omzwachteld moest worden, terwijl binnen tussen de inktvlekken op de vloer de jonge, blinde hondjes kermde naar het licht.

‘Het leven is verschrikkelijk, maar het is ook verschrikkelijk schoon.’ We zeggen niets, we denken aan zijn jeugd in een zwaar collaborerend gezin uit Gent, we denken aan zijn plotse, grote vriendschap met Simon Gronowski, die als twaalfjarig kind van de trein naar Auschwitz was gesprongen. Zij kenden elkaar lang niet, hij het nazi-jong, Simon het jodenkind, andere levens, maar op hun tachtigste vielen ze elkaar snikkend in de armen.

We zeggen niks, we vertellen veel. Over sjamanen in Siberië gaat het, over legendes van de Inuit, over Griekse goden en godinnen. ‘Ik kan dat niet uitleggen, maar die oerverhalen, ik voel die aan mijn ellebogen. De hele mensheid zit erin, alsof wij een kosmisch geheugen hebben en die verhalen nog steeds kunnen navoelen.’

De hele mensheid, voor minder doen we het niet. Bij een tentoonstelling van zijn werk in het oude Abtenhuis van Geraardsbergen kregen enkele bezoekers een rondleiding in het donker, louter geholpen met een zaklamp. Het deed me denken aan hoe jonge jager-verzamelaars in het paleolithicum bij het licht van een flakkerende toorts mogelijks diep in een grot met rotstekeningen geïnitieerd werden in de jacht. Ja, zijn heftige werk kun je het best met een doosje lucifers verkennen.

Maar Tinel is geen traditionalist die leeft in een mythisch verleden voorafgaand aan de moderniteit. Wijdbeens staat hij in zijn tijd. Hij praat met euforisch enthousiasme over *Drumming* van Steve Reich, die mijlpaal van de minimalistische, repetitieve muziek. Hij bewondert het werk van Joseph Beuys, omdat het met al zijn weerbarstige intellectuele referenties toch zo uitgesproken lijfelijk blijft. Rothko vindt hij prachtig, al staat diens verstilling ver van hem af. Zelfs een hedendaags conceptueel kunstenaar als Charlemagne Palestine, met zijn installaties gemaakt van duizenden teddyberen, kan hem bekoren: ‘Ik heb zijn tentoonstelling in Bozar gezien. Die had mij echt bij mijn kloten!’

We gaan naar buiten en steken de binnenplaats van zijn halve vierkantshoeve over. De hond jankt van *contentement* en klauwt met zijn voorpoten in de lucht. Koenraads gedeelte van de oude schuur staat er stevig bij. Onlangs kroop hij nog op het dak om enkele pannen recht te leggen. ‘Dakwerkers van vijftientig jaar, daar lopen er niet veel van rond in België, peins ik.’ De poort van

de schuur gaat open. Daar staan ze dan, tussen de machines en zijn smidse: zeven monumentale beelden in ijzer en gips, vaak steunend op dunne pootjes. Reusachtige insecten lijken het, geledpotigen, larven op stelten. Zijn oeuvre is wit geworden, zie ik, vuilwit weliswaar, maar niet meer dat warme, roestige bruin van weleer. Het is het wit van arctische landschappen, berkenbast en rendierhuiden. Het is ook grafischer geworden, en daardoor grotesker. In het natte gips tekent hij grijnzende koppen, oren, ledematen, alsof hij Cobra en zelfs Ensor nieuw leven inblaast.

Op de grond ligt Artemis, godin van de jacht én van het wild. In het oude Griekenland tooiden haar priesteressen zich met hondenmaskers. Hier bij Tinel berijdt ze een enorme hond met schuimbekkende kop. Daarnaast staat een ander beeld, Actaeon, de Griekse jager die op stap ging met zijn roedel van vijftig honden. Onderweg, zo heeft Tinel van Ovidius geleerd, wou hij zich laven aan een stroompje, maar in de verte bij de bron zag hij Artemis met haar nimfen baden. Omdat ze allen naakt waren, bleef hij kijken. Artemis ontdekte de voyeur en toverde hem om in een hert. Zijn honden herkenden hun meester niet meer en verscheurden hem op gruwelijke wijze. Heftige beelden, oude verhalen, grimmige vertellingen, sardonische grappen.

En terwijl we zwijgen in zijn atelier, waar de kou onze adem toont, moet ik denken aan de vijftig honden die Tinel zelf heeft gehad. En aan wat hij daarnet bij het haardvuur zei: dat hij ooit een herdershond helemaal zot had gemaakt, het beest mocht vechten en bijten, want als ze spelen, bijten ze toch niet door. De hond sleurde aan zijn mouwen, schudde aan zijn pijpen, scheurde alles kapot, hemd, broek, veters. ‘Op het eind was ik helemaal uitgekleeed.’

Ik probeer het me voor te stellen: Koenraad Tinel, beeldhouwer op leeftijd, bloot en bloedend naast een Duitse herder. Zijn kleine, pezige lijf naast een zittende herdershond die verdwaasd kijkt met een laatste stuk hemd in zijn bek. Zie hem daar staan, getaand en zes maanden oud. Naakt en schaterlachend.

Man met hond, 2017
Oost-Indische inkt
en bister op papier
200 x 150 cm

PP. 57-58
Cadmus, 2009
staal, gips, doek
198 x 65 x 44 cm

PP. 57-59
Harmonia, 2015
staal, gips, doek
196 x 45 x 34 cm

IN HET LICHT VAN DE DAG

De kunst van Koenraad Tinel ziet letterlijk en figuurlijk het licht in het kunstenaarsatelier. Zijn tekeningen en sculpturen ontstaan onder het levende daglicht dat binnenvalt via de ramen. De hedendaagse mens is sinds de uitvinding van de gloeilamp vervreemd van dat wonderlijke licht, dat komt en gaat met de getijden van de seizoenen, met het verstrijken van de dag en nacht.

Tinel vindt inspiratie in de oude mythes. De tijd waarin licht en vuur elkaars gezel waren. De tijd waarin de geboorte van het licht elke dag opnieuw voor een betovering zorgde. Daglicht en het verglijden van de dag in de nacht, en de nacht in de dag, vormden eeuwenlang de biotoop waarin de wereld zichzelf herontdekte. Met het komen en gaan van het licht voltrok zich steeds weer een natuurlijke renaissance. Maar belangrijker nog, de tijd waarin het licht het overnam van het duister – de dageraad – of waarin het duister het overnam van het licht – het uur blauw, kregen uitgelezen namen, wat zoveel wil zeggen dat die specifieke tijdsmomenten ruimte kregen om te bestaan.

Vandaag zijn we ons er niet meer van bewust hoe kunstlicht onze verhouding tot tijd en ruimte heeft veranderd. We staan er niet bij stil dat kunstlicht een ruimte figuurlijk kan platslaan en ze kan fixeren in een geüniformeerde, statische toestand. We zijn vergeten dat onze ogen, wanneer je ze de tijd geeft, in het duister onverwachte details gaan ontwaren. Wanneer je je ogen laat wennen, openbaart zich een wereld van licht en tegenlicht, van scheerlicht en aureolen, van zwarten en schaduwen. Een clair-obscur dat raakt aan de geschiedenis van de kunst zelf.

Koenraad Tinel werkt zijn gipsen beelden op met roet, alsof hij het spel van licht en schaduw wil vastleggen. Zijn tekeningen

in Chinese inkt op onbehandeld, wit doek lijken al evenzeer een ode aan de schaduw, zoals de Japanse schrijver Junichiro Tanizaki prachtig vatte in de roman *Lof der schaduw*.

In 2017, op de tentoonstelling CRUX in de voormalige benedictijnenabdij in Geraardsbergen, zochten Tinels beelden het licht op. Sommige schoven dicht tot bij het raam, waardoor ze oplichtten als *Het meisje met de parel* van Johannes Vermeer. Andere beelden spiegelde zich in een schouwarmatuur of hulden zich met het duister in een hoek van de kamer.

Het bijzondere aan tentoonstellen in een historisch pand of in een pelgrimskerk als Sint-Jacobs in Gent, is dat dergelijke ruimtes van voor de tijd van Edison zich gedragen als een camera obscura waarin de beeldhouwwerken zich kunnen openbaren als een niet-aflatende stroom van lichtbeelden. Kerken zoals Sint-Jacobs zijn van oudsher plaatsen waar de dag met rituelen en gebeden het ritme van de tijd en het natuurlijke licht volgt. De sculpturen van Koenraad Tinel lijken helemaal thuis te komen in dat soort ‘licht-’ en ‘tijdruimtes’. Of zoals een van de protagonisten in *Parsifal*, de opera van Richard Wagner, de plek van de Heilige Graal benoemt als *zum Raum wird hier die Zeit*.

Zo brengt het specifieke daglicht van Sint-Jacobs de beelden en tekeningen van Koenraad Tinel tot leven terwijl de genereuze ruimtelijkheid een brug slaat tussen de vervlogen mythische tijd en de razende, alles verzwelgende tijd van vandaag. In feite vormt de symbiose tussen sculptuur, kerkarchitectuur én het komen en gaan van natuurlijk licht een uitnodiging om het werk van Koenraad Tinel ‘tijd’ te geven opdat ‘tijd ruimte wordt.’

PP. 73-75
Beer, 2018
staal, gips, jute
340 x 110 x 120 cm

PP. 76-77
Crucifix, 2016
staal, gips
272 x 122 x 60 cm

